

ОПТИМІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Дискусії на сьогодні про розвиток вищої освіти в Україні точаться у двох напрямках: роботи університетів в умовах війни і повоєнної відбудови. В центрі уваги – якість освіти. Повномасштабна війна стала величезним викликом для освітньої галузі, з'явилися нові фактори впливу, до яких освіту ніхто не готував. Але, попри всі страшні виклики, ракетні обстріли, бомбардування, людські трагедії, вища освіта в нашій державі існує та розвивається. Вступ значної кількості студентів та викладачів закладів вищої освіти України до лав Збройних Сил України, переїзд частини потенційних українських студентів до інших країн, пошкодження значної кількості приміщень та матеріально-технічної бази ЗВО України викликають потребу у використанні нових сучасних інформаційно-комунікативних технологій в навчанні студентів як в аудиторії, так і дистанційно.

Саме використання нових сучасних комунікативних технологій може вплинути на якість освіти у воєнний та післявоєнний період. Якщо якість державної дистанційної освіти підвищити та продовжувати вдосконалювати й надалі, вона може стати прикладом для наслідування іншими країнами. Українці в Європі вже зауважили, наскільки диджиталізованою виявилась наша банківська система. «Дія» також змусила багатьох забути про черги в соціальних установах, про які тепер доводиться згадувати українцям у Європі. Тож диджиталізація освітніх процесів може стати шансом для мільйонів українських студентів продовжити отримувати якісні знання в українських закладах вищої освіти, а значить продовжувати бути ментально пов'язаними зі своєю батьківщиною. Це дозволить зменшити відтік талановитих молодих людей за кордон. Протягом вже останніх 20 років, відбувається процес переходу від традиційного навчання до навчання на базі комп'ютерних технологій.

Сучасні інформаційні технології дають змогу підвищити та вдосконалити ефективність освітнього процесу. Під час реформування освіти у закладах вищої освіти прогресивно розробляється концепція дистанційної освіти, що передбачає розробку різноманітних технологій, у тому числі технології змішаного навчання. Дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірнього, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання [1]. Це технологія, що базується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні

навчальні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для постачання навчального матеріалу та спілкування. Дистанційне навчання має низку переваг перед іншими формами навчання. Так, практично не виходячи з дому чи не покидаючи свого робочого місця, можна підтримувати регулярний контакт з викладачем за допомогою телекомунікаційних технологій, у т.ч. відеозв'язку, та одержувати структурований навчальний матеріал, представлений в електронному вигляді. Незначна за часом та обсягом частина навчального процесу дистанційної освіти може здійснюватися за очною формою (складання іспитів, практичні, лабораторні роботи тощо). Високий професіоналізм, прагнення до співробітництва, самозатвердження і високий рівень комунікації з колегами – це є основними ознаками дистанційного навчання. Технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних технологій.

Дистанційне навчання надає здобувачам вищої освіти доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає абсолютно нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення різних професійних навичок, а викладачам в свою чергу дозволяє реалізовувати абсолютно нові форми і методи навчання із застосування концептуального і математичного моделювання явищ і процесів. Дистанційна форма навчання має ряд беззаперечних переваг. Зокрема, здобувач вищої освіти може навчатися у зручний для нього час, звичному оточення та у відносно автономному темпі. [3]. Проте, не можна говорити про лише переваги система дистанційного навчання має і певні недоліки. По-перше, для успішної корекції навчання та адекватного оцінювання важливо мати безпосередній контакт із здобувачем. Крім того, неможливо точно перевірити, чи саме та людина працює, виконує завдання чи це робить хтось інший. Тому остаточний контроль якості знань все ж таки проводиться на очній сесії. Крім того, не у всіх населених пунктах є на сьогодні можливість доступу до мережі Інтернет або зв'язку. І головне, при дистанційному навчанні втрачається безпосередній контакт між викладачем та студентом [1].

При тривалому дистанційному навчанні студент перестає правильно формулювати свої думки, висловлюватись та проводити дискусійне

обговорення. Разом з тим, така форма навчання потребує свідомого і мотивованого підходу.

В період війни можливість навчатися у зручний час може перетворитися не на систематичне навчання, а на постійну прокрастинацію цього виду діяльності. Саме тому дистанційна форма потребує особливої самоорганізованості та вміння розрахувати свій час.

За умови дистанційного навчання активна роль викладача не зменшується, оскільки він має визначити рівень знань здобувача, та прийняти рішення щодо коригування програми навчання з тим, щоб домогтися найкращого засвоєння пройденого матеріалу. За потреби студент може отримати консультативну допомогу викладача, спілкуючись з ним в онлайн режимі, безпосередньо використовуючи інтернет як засіб зв'язку (web-чат, Zoom, інтерактивне TV, Skype, Viber, Telegram). Для успішного проведення дистанційного навчання успішно використовується система MOODLE.

Досвід використання дистанційної форми навчання виявив ще одну особливість, а саме – велике навантаження на зір у зв'язку з необхідністю тривалий час перебувати за комп'ютером. Тому, застосовуючи дистанційну форму навчання потрібно урізноманітнювати її види.

Одна з головних проблем запровадження інноваційних форм навчання є вибір оптимального співвідношення найкращих традицій наявної освітньої системи, сучасних педагогічних інновацій та інструментарію інформаційно-комунікаційних технологій. Як свідчить практика і деякі дослідження, тенденція навчання чітко розвивається в напрямку змішаного навчання (blended learning) як процесу, котрий створює комфортне інформаційне освітнє середовище, системи комунікацій, що надають всю необхідну навчальну інформацію [1]. Отже, на сьогоднішній день дистанційна освіта розвивається, удосконалюється та охоплює різні групи населення, адже для сучасної воєнної економіки України – «економіка знань» надзвичайно важлива.

Дистанційне навчання у період війни розглядається як форма організації освіти, коли студенти віддалені від викладача у просторі і часі знаходяться у безпечному місці, але можуть підтримувати діалог за допомогою засобів комунікації. Надання доступу до навчальних матеріалів, рекомендацій щодо роботи з ними відбувається у зручному місці та у зручний час.

Суттєво змінилась в цьому 2022 році навчальний процес і роль викладача. На нього покладаються такі функції, як координування пізнавального процесу, коригування курсу, що вивчається, консультування слухачів під час впорядкування індивідуального навчального плану, керування їхніми навчальними проектами тощо. Він допомагає студентам у їхньому професійному самовизначенні.

Якщо розглянути особливості дистанційної освіти з погляду комунікацій між викладачем і студентом, то можна визначити такі її характерні

рисни: самоосвіта як основа дистанційного навчання, що передбачає само мотивацію студента щодо власного навчання, а також певний рівень самоорганізації особистості; спілкування викладача і слухача за принципом «один до одного», що відповідає за формою і змістом індивідуальній консультації; спілкування і взаємодія «один до одного» не виключає взаємодії «одного до багатьох», оскільки викладач, відповідно до заздалегідь складеного графіка, працює відразу з безліччю студентів (форма взаємодії нагадує традиційне навчання в аудиторіях); взаємодія «багатьох до багатьох» означає, що можливе одночасне спілкування безлічі студентів, які обмінюються між собою досвідом і враженнями. Електронні навчальні курси є раціональними: розширюють можливості традиційного навчання; роблять навчальний процес більш різноманітним; дозволяють підвищити ефективність самостійної роботи студентів, рівень мотивації до навчання, стимулювати розвиток їх інтелектуального потенціалу; автоматизувати процес контролю та оцінювання здобутків учнів [1].

Впровадження дистанційних технологій під час війни у навчальний процес спрямоване на глибше розуміння навчального матеріалу; формування таких компетенцій як: комунікативні (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі), інформаційні (пошук інформації з різних джерел та можливість її критичного осмислення), самоосвіти (вміння навчатись самостійно). Як показує практика, якщо студент не навчиться самостійно приймати рішення, визначати зміст своєї навчальної діяльності та знаходити засоби її реалізації, він не зможе якісно оволодіти тією чи іншою дисципліною. Окрім того, дистанційне навчання виконує й виховну функцію – сприяє формуванню провідних якостей особистості: активність, самостійність, самовдосконалення, що є надзвичайно важливими якостями на сьогодні.

Список літератури

1. Про затвердження положення про дистанційне навчання №1115 від 08.09.2020 Наказ Міністерства Освіти та Науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

2. Використання Google Classroom для створення єдиного освітнього простору та управління навчальним процесом. Всеосвіта : вебсайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristannagoogleg-classroom-dla-stvorennia-edinogo-osvitnogo-prostoru-ta-upravlinna-navcalnim-procesom-74945.html>

3. Наука і навчання в епоху цифрових технологій. URL: <https://osvitoria.media/wp-content/uploads/2019/11/191030-Schule-148x210-ukr>

4. Розвиток освітньої системи: європейський вектор : матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції ХНУБА. Харків : ФОП Панов А.М., 2019. 196 с.

5. Поясок Т. Б. Застосування інформаційних технологій в навчальному процесі вищої школи : науково-методичний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів економічного профілю / Т. Б. Поясок. – Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2020. – 104 с.